

Pozitivně testovaný člověk není nemocný. To je mediální nesmysl, říká imunolog Jaroslav Svoboda

Bohumil Pečinka 19. listopadu 2020 • 10:00

[Fotogalerie](#) 2 fotografií

„Chraňme rizikové skupiny a ostatní nechme žít, a hlavně zase otevřme školy,“ říká v rozhovoru pro Reflex legendární český imunolog Jaroslav Svoboda (68) a dodává: „A věřme lidské imunitě.“

Kdyby Čína v roce 2019 netajila, že tam propuká koronavirová epidemie, mohla být dnes situace v Evropě jiná?

Nepochybně. Už v roce 2012 propukaly lokální epidemie pneumonií v oblasti Jü-nanu. Byly vyvolané virem pocházejícím z netopýrů, kteří žili v nedalekých měděných dolech. Čínské úřady o tom vůbec nikoho neinformovaly, i když už tehdy prováděly výzkumy. Strukturu viru SARS-CoV-2, který dnes trápí všechny kontinenty, prokazatelně Číňané znali už na jaře 2019. Jeden čínský virolog promítl strukturu nového viru na světové virologické konferenci v létě 2019. Šlo o identickou strukturu se současným koronavirem. Moc to nekomentoval, protože to pro něj bylo

nebezpečné. Bohužel Světová zdravotnická organizace (WHO) byla pod vlivem Číny a o těchto věcech mlčela, což později kritizoval Donald Trump.

Od kdy se začal virus šířit v Evropě?

Přibližně od konce léta 2019. Přispěly k tomu také armádní hry ve Wu-chanu koncem října 2019, jichž se účastnilo deset tisíc cvičenců ze sto zemí světa. Když pak v lednu 2020 přijely z vánočních svátků tisíce čínských zaměstnanců severoitalských textilk, došlo k masovému rozšíření i v našem prostoru. Kdyby nás Čína a WHO o těchto věcech včas informovaly, mohlo dojít k uzavření letecké dopravy z Číny a průběh nákazy nemusel být takový, jaký dnes zažíváme.

Jakou povahu má tento virus?

Jedná se o jednovláknový RNA virus. Jeho regulační část je tak komplikovaná, že zatím nikdo nenašel v přírodě podobnou strukturu, z níž by se tato část viru mohla vyvinout. Je to podivné.

Znamená to, že se neví, jestli ten virus je přírodní, nebo uměle vytvořený v laboratořích?

Ani o jednom neexistuje stoprocentní důkaz. Velká část vědců se kloní k tomu, že jde spíše o umělou věc. Jsou známé studie ze Spojených států z roku 2014, z nichž víme, že transformací jde změnit vlastnosti viru. Když to vyšlo najevo, byly tyto metody práce s virem v USA zakázány jako nebezpečné.

Proč?

Argumentovalo se tím, že případný únik by mohl představovat větší nebezpečí než zisk, který by to vědě přineslo. Mimochodem, Číňané také přiznali, že v jedné ze dvou velkých laboratoří ve Wu-chanu, kde zkoumali viry, došlo k havárii. Stále to však neřeší, jestli šlo o virus uměle vytvořený, nebo z přírody.

Francouzský virolog Luc Montagnier prohlásil, že „by nový koronavirus mohl souviset s pokusy vyrobit vakcínu proti viru HIV“. Co to znamená?

Pana profesora osobně znám, protože jsem v pařížském Pasteurově institutu působil, takže vím, že je to světově uznávaný lékař. Chtěl říct, že se Číňané pravděpodobně pokoušeli o vytvoření vakcíny proti HIV. Ve Wu-chanu skutečně existovala dvě výzkumná zařízení postavená Francouzi, ale řízená Číňany, která testovala viry. Pokud tam hledali vakcínu proti HIV, mohli se pokoušet

o transformovaný virus, o němž jsme mluvili. Na rozdíl od Spojených států nebyly v Číně tyto pokusy s viry zakázané.

Jaká je podobnost viru HIV a nového koronaviru?

Koronavirus – na rozdíl od HIV – se není schopen přepsat do jádra lidské buňky, takže tam nemůže přebývat. HIV je v tomto směru horší, je to infekce na celý život.

Myslíte, že skutečně došlo ve Wu-chanu k úniku virů?

Rozhodně víme, že rozšíření nemoci nesouviselo s tržištěm ve Wu-chanu, s netopýry a luskouny, jak se zpočátku psalo, což potvrdila i čínská strana. Faktem je, že obě výzkumná wuchanská pracoviště byla hned na jaře zavřena, zmizela veškerá dokumentace i lidé, kteří tam pracovali, od vědců až po uklízečky. Bylo to přesně ve chvíli, kdy čínské úřady přiznaly epidemii a řekly, že znají strukturu viru.

Na jaře se říkalo, že pokud je virus umělý, je to lepší, protože může po určité době „zahynout“.

Ano, protože by mohl mít menší adaptační schopnosti na přírodu. Na projevení něčeho takového je však příliš krátká doba. Navíc ve společnosti se vytváří kolektivní imunita, která nás proti koronaviru určitým způsobem brání. Existují případy velkých výletních lodí, kde došlo k rozšíření koronaviru. Takhle mohutná plavidla se stovkami lidí se stala jakýmsi inkubátory. Zajímavé bylo, že zhruba 40 procent pasažérů se většinou nenakazilo. Svědčí to o tom, že lidé mají imunitu. Jednak vrozenou, jednak jako důsledek kontaktu s koronaviry.

Jaký je rozdíl mezi infekcí v Evropě na jaře a na podzim?

V Evropě se dnes objevila jiná mutace koronaviru než na jaře. Vede sice k větší infekčnosti, ale díky bohu menší úmrtnosti. Navíc nevyvolává tak těžká onemocnění, to vám řekne každý lékař, který v nemocnici pracuje s nakaženými pacienty. Je to přesně ten vývoj, který jsme na jaře předpokládali, když jsme psali, že se nový koronavirus bude vyvíjet směrem ke čtyřem koronavirům, které tu s námi existují tisíce let a způsobují různá respirační onemocnění.

Stále platí, že nový koronavirus primárně ohrožuje pouze lidi s narušenou imunitou?

Jednoznačně. Neplatí však to, co se říkalo na jaře, že ohrožen je automaticky každý diabetik, kardiak a hypertonik. Nebezpečné je to jen pro ty, kteří trpí například dekompenzovaným diabetem. Musíte mít výraznou poruchu imunity, abyste se měli obávat, že zemřete. Na jaře jsem také řekl, že musí vzniknout kolektivní imunita, která sice neznamena, že covid nedostanete, ale že na něj nezemřete. To přesně nastalo – buněčná imunita už dnes velmi dobře dokáže snižovat počet těžkých průběhů, ne počet infikovaných. Kdybych to měl vyjádřit úplně srozumitelně: nesmíme směšovat infikované zdravé lidi s lidmi těžce nemocnými, kteří vyžadují hospitalizaci. V médiích většinou označují každého pozitivně testovaného za nemocného, což je nesmysl.

Co říkáte studiím, které vyzdvihují úlohu superpřenašečů?

V časopise *Nature* vyšla tzv. Hongkongská studie, která říká, že 70 procent pozitivních lidí jsou nepřenašeči, 10 procent mírní a 20 procent superpřenašeči, kteří nakazí 90 procent populace. Co zavést trasování, které se zaměří na superpřenašeče?

Švédové jako první dělali demograficko-sociální analýzy, šli dům od domu, ulici od ulice. Ne že by policejně vyšetřovali, ale dívali se, kdo kde bydlí nebo pracuje, a sledovali, jestli se okolo něj vyskytovaly případy bouřlivě rozvinuté infekce. Když to zaregistrovali, cílili na izolaci tohoto člověka. Jeden úředník ze stockholmského magistrátu však zapomněl na dvě oblasti, které nikdo neprověřil. Žilo tam asi pět lidí, kteří pracovali jako sociální pracovníci pro seniory. Bohužel šlo o superpřenašeče, kteří ohromně zvedli celkovou nákazu a smrtnost stockholmských důchodců. Takže ano, úloha superpřenašečů v rozvoji infekce je klíčová.

Můžeme hledání superpřenašečů zavést v Česku?

System trasování se měl budovat už na jaře. To se nestalo. Když se něco šíří masově jako v říjnu, už je pozdě. Šancí je, že reprodukční číslo R se sníží, a pak to bude možné.

Definujte prosím superpřenašeče: je to člověk se silnou imunitou, který si nese takovou virovou nálož, že dokáže v krátké době nakazit stovky lidí?

Ano, a navíc se mu klinicky nic neděje a většinou ani nemá žádné příznaky. Za první superpřenašečku byla označena jedna 61letá jihokorejská dáma, která během mše

nakazila sto členů své církve a ti pak dalších pět tisíc, což byla asi polovina pozitivních v té době v Koreji. Covidová infekce je prostě udržována a šířena malým počtem superpřenašeců. K tomu se v Česku moc nepřihlíží.

V některých asijských zemích z toho vyvodili, že covidová infekce se nešíří lineárně jako chřipka, ale asymetricky. Důležití jsou proto jednak superpřenašeči, jednak tzv. klastery, tedy skutečná nebo potenciální ohniska nákazy – bary, diskotéky, fitness, domovy důchodců, na které úřady uvalily lockdown. Na rozdíl od zbytku společnosti.

Čeští vládní epidemiologové špatně přečetli povahu té infekce. Nezavedli účinné trasování a nezavírali hlavní nebo potenciální místa výskytu. V létě se pak všechno pustilo a v září to bouchlo, i když čísla počtu nakažených byla oficiálně potvrzena až v říjnu. Pak došlo k takovému šíření, že nikdo v podstatě nebyl schopen zjistit, od koho se kdo nakazil. Vláda také zaspala v ochraně rizikových skupin občanů, kteří dnes zahlcují nemocnice.

Současná strategie státu je postavena na přesvědčení, že začátkem roku přijde vakcína a dojde ke „konečnému řešení“ otázky viru. Věříte v to?

Dvě velké nadnárodní firmy tvrdí, že mají účinnou vakcínu bez vedlejších účinků. To je nesmysl, který nemůže žádná firma z biologických ani jiných důvodů tvrdit. Mohou nanejvýš říct, že vakcinace u lidí bezprostředně nevyvolá akutní nežádoucí vedlejší účinky. Co bude za pět let, neví nikdo. Také nemohou vědět, jak dlouho bude u lidí trvat imunita. Rok, nebo deset let? Neexistují biologické nástroje, jak to zjistit. Politici k tomu navíc přistupují, jako když vyhlašují snižování inflace. Vakcinace je však něco jiného.

Dá se to, co říkáte, shrnout do věty Přípravovaná vakcíny pravděpodobně nezpůsobí okamžité nežádoucí účinky? Jestli však povedou k žádoucím efektům, bude velmi individuální.

To platí pro každou vakcínu. Rozhodně by lékař měl před každou vakcinací vyšetřit pacienta a odhadnout, u koho můžou nastat komplikace, a teprve potom mu očkování doporučit. Nejsem příznivcem masového testování. Zním pediatričku, která, když vidí, že dítě není v pořádku, je odmítne očkovat a pošle domů, aby se nejdříve dalo zdravotně dohromady.

Jak hodnotíte ruskou vakcínu proti covidu?

Ruské vakcíny mají jako nosiče adenovirus, jenž byl používán v 80. letech v Iráku. Vznikaly tam z toho nádorové komplikace, takže adenovirové vakcíny byly staženy. Možná to imunitu na určitou dobu může stimulovat, ale rizika jsou obrovská.

Politici někdy vytvářejí dojem, že přibližně za rok získáme „kontrolu nad virem“ podobně jako kdysi u tuberkulózy.

U tuberkulózy to bylo jinak. Očkování bylo prováděno klasickou vakcínou. Tedy tak, že oslabenou bakterií vyvoláte u očkováného člověka „nemoc v malém“, čímž proti ní vytvoříte imunitu. Například v Československu se tato vakcína dávala narozeným dětem už v porodnici. To byl hrozný omyl. Řada dětí z toho měla vrozené poruchy imunity a potom div neumřela. Později očkovali až šestitýdenní děti, když se už o jejich imunitě něco vědělo. U vymizení tuberkulózy však bylo stejně důležité, že se zcela zásadně změnila sociální a hygienické podmínky v Evropě. Navíc vakcinace proti tuberkulóze vůbec nechránila děti před tuberkulózou jako takovou, jen před jejími těžkými formami.

Proč se tuberkulóza vytratila?

Nezmizela v chudém světě, kde jí stále trpí milión lidí. Vytratila se, řekněme, v Evropě díky vyšší životní úrovni, ale i tak se může objevit, pokud máte narušenou imunitu.

Co bude maximem úspěchu vakcíny proti tomuto typu koronaviru?

Když zlepší situaci. Nicméně koronavirus z lidské populace nezmizí. Optimální vývoj bude, když se pod tlakem imunity v populaci virus promění v něco neškodného. To se však nestane v řádu měsíců, ale minimálně let. Politici by neměli vyvolávat falešná očekávání o absolutní kontrole nad virem.

Takže s vakcínou si nespojujete proměnu života společnosti?

Tu mají v rukou spíš politici a média, která dnešní situaci neskutečně dramatizují. Podívejte, téměř 90 procent nakažených je bez příznaků nebo mají lehký průběh, čímž se u nich vytvořila určitá imunita. Chraňme tedy rizikové skupiny a ostatní nechme žít, a hlavně zase otevřeme školy. Věřme lidské imunitě. Její fungování je základní vlastností života, je to reflexe reality. Vždycky, když člověku hrozí nebezpečí, vytvoří proti tomu jeho imunita spolehlivou obranu. Musíme jí důvěřovat a posilovat ji. Snaha vytvořit vakcínu je chvályhodná, ale vkládá se v ní nepřiměřená víra, že všechno vyřeší. Nevyřeší, ale může pomoci.

Chcete tím říct něco ve smyslu: Nebojte se projít si covidovou infekcí?

Základní vakcinologické pravidlo zní, že nic nevyvolá takovou imunitu jako prodělaná nemoc. Tady politici neustále naznačují, že jsme uprostřed katastrofy, ale musíme přežít listopad a prosinec, pak přijde vakcína a svět bude zase krásný. To je iluze. Pracovat se musí s realitou, jaká je. A politická opatření by ji neměla zhoršovat.

Co by měli politici spíš říkat?

Především podporovat všechny statečné občany, kteří nepodléhají panice. Preventivní opatření by měla být cílená a individualizovaná. Drtivá většina lidí neonemocní nebo má jen lehké chřipkové příznaky. Pracujme proto hlavně s rizikovými skupinami a těm věnujme pozornost a péči. Víte, dnešní opatření mi připomínají situaci, kdy chcete řešit smrtáky na silnicích tím, že lidem přikážete jezdit autem maximální rychlostí 30 kilometrů za hodinu. Na jedné straně dospějete k nule v kolonce počtu mrtvých, na druhé zlikvidujete moderní společnost.

Jaroslav Svoboda je klinický imunolog a vědec, zabývající se poruchami imunity a virovými onemocněními. Vystudoval všeobecné lékařství na první lékařské fakultě UK. V roce 1978 společně s Terezíí Fučíkovou založil první československou imunologickou ambulanci. S ní také pracoval v Ústavu imunologie Všeobecné fakultní nemocnice v Praze, kde se habilitoval, a již čtyři desetiletí se zabývá výzkumem onemocnění AIDS. Za příkladný přístup a neúnavnou pomoc pacientům byl roku 2015 vyznamenán cenou WALD Press AWARD.